

Luister naar het gepruttel der Provincialen. Dat is goed voor heel Nederland!

Het moet maar eens afgelopen zijn met het gezeur en gepruttel in de regio's buiten de Randstad, aldus Jort Kelder in zijn column in het FD van vrijdag 8 september. De recente nieuwe aandacht voor 'de regio' in Den Haag is volgens hem overtrokken. Sterker, iets meer dankbaarheid voor de economische diensten en voorzieningen in de kerngebieden is op zijn plaats lijkt Kelder te suggereren. Als geboren Noorderlingen kunnen we Kelder alvast teleurstellen dat er hier altijd wel geklaagd zal blijven worden, als het niet is om het wegvallen van de laatste dorpswinkel of -school dan wel om de prestaties van de noordelijke voetbalclubs, hoewel dat in Amsterdam tegenwoordig ook niet meevalt. Maar er is ook weldegelijk gegronde aanleiding voor de economische grieven uit de regio, zoals in het rapport Elke Regio Telt van de adviesraden RLI, RVS en ROB wordt aangetoond. Daaraan gehoor geven is ook broodnodig, want investeren in de regio is goed voor heel Nederland.

Laten we vooropstellen dat stedelijke omgevingen bepaalde economische voordelen kunnen bieden boven gebieden met minder bewoners en bedrijven. De arbeidsmarkt werkt soepeler, bedrijven profiteren van elkaars aanwezigheid vooral als er kennis en kunde gedeeld moet worden en het is goedkoper om voorzieningen – inclusief OV – en infrastructuur te organiseren. Op basis van deze overtuiging is in de laatste decennia het regionaal economisch beleid afgebouwd en is er vooral geïnvesteerd in de economisch al sterke stedelijke gebieden in de Randstad. Grotere steden worden echter niet almaar efficiënter: als dat zo was zou alles in Amsterdam moeten worden geconcentreerd. Maar iedereen snapt dat de voordelen van steeds grotere steden eindig zijn en worden beperkt door stijgende huizenprijzen, dure koffie, vervuiling en het vastlopen van de infrastructuur. Dat zien we ook: in de laatste 20 jaar laten vooral net iets kleinere steden als Lelystad, Almere, Amersfoort, Zwolle en Eindhoven de grootste banengroei zien. De agglomeratievoordelen en bijbehorende economische voorspoed lekken ook niet weg naar de meer perifere gebieden zoals Kelder lijkt te suggereren. Het Planbureau voor de Leefomgeving laat zien dat zulke 'trickle-down' effecten in Nederland maar zeer beperkt voorkomen en als dat zo is, blijkt juist de Randstad vooral te profiteren van investeringen in de regio in plaats van andersom. Kelder suggereert dat Amsterdammers dankzij hun hoog bbp per hoofd de schatkist vullen. Maar dat klopt maar ten dele: vele jaren was het bbp per hoofd in Groningen door de gaswinning veel hoger dan van alle Randstadprovincies en stond Groningen in de top 10 van Europese regio's met het hoogste bbp per hoofd. Helaas hebben de Groningers daar weinig profijt van gehad. Uit Elke Regio Telt, blijkt dat de 400 miljard euro aan gas die uit het Groningse gasveld is gepompt, voor meer dan 80% in West-Nederland is geïnvesteerd en maar voor 3% in Noord-Nederland. Elke inwoner in West Nederland kreeg 6x (!) zoveel van de aardgasbaten als een inwoner in het Noorden, terwijl de Groningers alle ellende voor de kiezen kregen. Kelder stelt dat de Groningers 22 miljard krijgen als compensatie voor de gaspijn, maar bij een eerlijke verdeling van de gaswinsten hadden ze dat bedrag al veel eerder moeten krijgen. Ook de minder mooie kanten van de energietransitie lijken nu vooral aan de lege gebieden worden toebedeeld in de vorm van windmolens en zonnepanelen die het woongenot en het landschap aantasten. En die frisse lucht en

lage huizenprijzen dan? Inderdaad compenseren die in bepaalde mate het gebrek aan economische dynamiek. Sommige gebieden in Friesland en Drenthe scoren hoog op Brede Welvaart, maar tegelijkertijd vind je in Oost-Groningen ook het gebied met de laagste score voor Brede Welvaart. Frisse lucht en goedkope huizen zijn niet voldoende om gelukkig te worden.

Er is dus wel wat aan Kelders redenering af te dingen en er is voldoende aanleiding voor de randen van het land om op de trom te slaan. Toch is het ook niet zo productief om er een wedstrijdje van te maken welke regio's het zieligst zijn en wie nu precies wie onderhoudt. Nederland is een klein land en laten we er dan ook op die manier naar kijken. Bewoners uit Loppersum gaan inderdaad wel eens naar het theater in Groningen of naar een concert van de Toppers in Amsterdam, net zoals Amsterdammers regelmatig een frisse neus komen halen op de Veluwe of in hun 2^e huis op Terschelling.

Alleen maar investeren in de sterkste regio's en steeds meer concentratie in de Randstad leidt niet tot de hoogste brede welvaart in Nederland. Het is eerder omgekeerd concludeert het PBL: de sterkste regio's profiteren wel van investeringen elders in Nederland maar andersom niet. Dat pleit ook voor meer investeren buiten de Randstad. Dit idee is overigens niet nieuw: de studie 'Ruimte te over, Ruimte te kort' uit 1996 liet al zien dat de spreiding van een kwart miljoen banen vanuit de Randstad naar het Noorden goed is voor het Noorden, maar ook een nationale winst van tientallen miljarden oplevert. De OESO adviseert al in 2014 in haar Territorial Review voor Nederland dat de agglomeratie effecten voor Nederland als geheel verbeterd kunnen worden door betere verbindingen tussen alle regio's. Dit is alleen nooit geconcretiseerd in aanpassing van het regionaal beleid. Integendeel, begin deze eeuw werd het regionaal beleid afgeschaft en vervangen door Pieken in de Delta en het Topsectorenbeleid met als doel de sterke regio's nog sterker te maken in plaats van ook te investeren in de rest van het land. Het rapport Elke Regio Telt heeft de bestuurders laten zien dat ze een kortzichtige Randstad bias hebben. Hopelijk is de tijd nu rijp voor een koerswijziging, maar daar was op Prinsjesdag nog niet veel van te merken. Het besluit voor de aanleg van de Lelylijn en de Saksenlijn was hiertoe een mooie eerste concrete stap geweest. Nu bestaat nog steeds het risico dat deze investering worden 'dood' gerekend door een klassieke MKBA waaruit blijkt dat de investering niet uit kan volgens de ouderwetse economische rendementscriteria in plaats van dat de investering wordt beoordeeld op de effecten voor de Brede Welvaart.

En om het hele systeem in stand te houden zijn en de Brede Welvaart voor Nederland te maximeren zijn er inderdaad investeringen nodig in de Randstad als een van de motoren van de economie, maar ook in de rest van het land en graag op voet van gelijkheid want Elke Regio Telt!

Sierdjan Koster, hoogleraar Economische Geografie en Arbeidsmarktdynamiek

Jouke van Dijk, hoogleraar Regionale Arbeidsmarktanalyse

Beiden zijn verbonden aan de Vakgroep Economische Geografie van de Faculteit Ruimtelijk Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen.